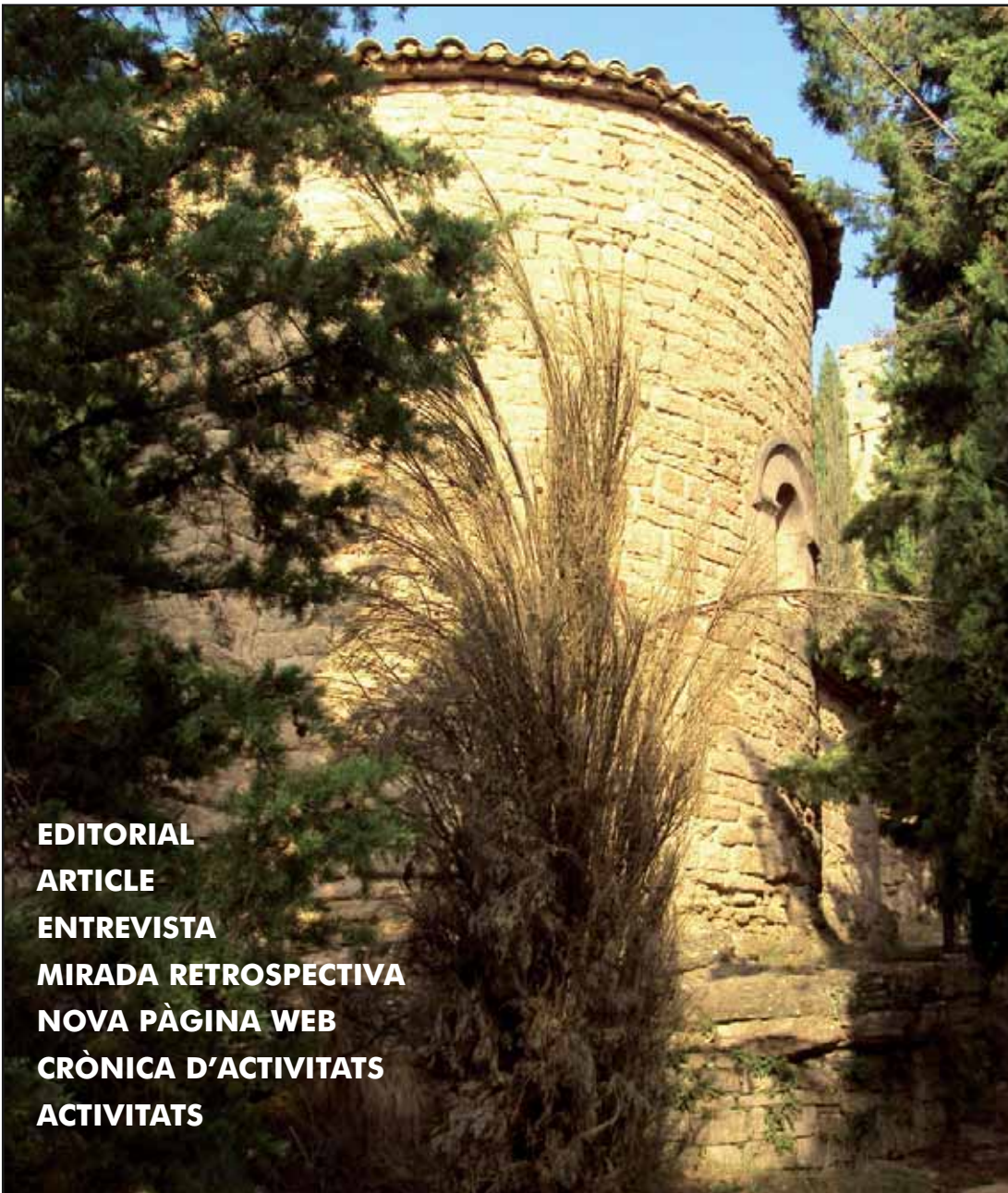

Número 162
setembre-
desembre
2010

el butlletí

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DEL BAGES

EDITORIAL
ARTICLE
ENTREVISTA
MIRADA RETROSPECTIVA
NOVA PÀGINA WEB
CRÒNICA D'ACTIVITATS
ACTIVITATS

AMICS
DE L'ART
ROMÀNIC
DEL BAGES

el butlletí

Edició

AMICS DE L'ART ROMÀNIC
DEL BAGES

Carrer Sabateria, 3 i 5 (Els Carlins)
08241 Manresa

Apartat de correus núm. 9

Correu-e: aarbages@gmail.com
aarb@manresa.net

Web: <http://www.aarb.cat/>

Coordinació

Carme Torras

Disseny i composició

Anna Martí

Imatge de portada

Absis de Santa Maria del Castell de
Balsareny. Fotografia de Carme Torras

Consell Assessor

Joan Badia
Gene Costa
Francesc Gasol
Mercè Matas
Jaume Moya

Correcció

Jesús Sagués

Impressió

Sarrió

Dipòsit legal

B-3551984

Tiratge

350 exemplars

EDITORIAL

Malgrat que és cada dia més manifesta la presència en els mitjans de comunicació de notícies referides al Patrimoni cultural i especialment arquitectònic, també està més que provada la pèrdua d'elements d'aquest Patrimoni i, així mateix, posada de manifest que la seva principal causa és el seu abandó, sigui privat o públic.

Hi ha també altres causes d'aquesta pèrdua com són la crisi de l'economia, el canvi o caducitat del seu ús, les dificultats d'accés per visitar-lo, la manca o insuficiència de la intervenció pública i, fins i tot, l'escàs interès de la ciutadania per la seva conservació.

Si hi ha causes també hi ha mesures a prendre per evitar-ho. L'augment de la pressió social, la divulgació pública de l'estat del Patrimoni en perill, aprofundir en el seu coneixement i comprensió i participació activa de les entitats privades en les tasques de denúncia i recuperació.

Els AARB s'han proposat, una vegada més, fer un esforç per concretar i aplicar totes les mesures abans assenyalades al Patrimoni Romànic del Bages i comarques properes. Dins de les seves limitacions, s'està procedint a fer-ne estudis monogràfics dels edificis en situació precària, enviar-los als mitjans de comunicació per a coneixement públic, posar en coneixement de les administracions competents aquestos estudis per facilitar-ne la tasca de recuperació i, amb la imprescindible col·laboració de la seva massa social, organitzar actes presencials al peu d'aquests edificis, sempre amb la presència real o virtual dels mitjans.

“Romànic ve de romà”. Molt sovint hem sentit o llegit aquesta frase i, de ben segur que tothom qui coneix i estima l’art romànic en coneix el significat. De tant en tant, però, no és sobrer que recordem els aspectes més concrets d’aquesta transició del món romà al món romànic. Dit en altres paraules, la transició que ens porta des de les aca-balles de l’edat antiga a l’edat medieval.

EL PAS DEL MÓN ROMÀ AL MÓN ROMÀNIC

Francesc Gasol i Pujol

Convé precisar que l’expressió “món” –en aquest cas el medieval– no tan sols fa referència a un art a l’hora de construir edificis, pintar al fresc o en taules o fer talles de marede-déus. Es refereix, també, a aquells pobles o civilitzacions que van ser successors de l’herència cultural romana.

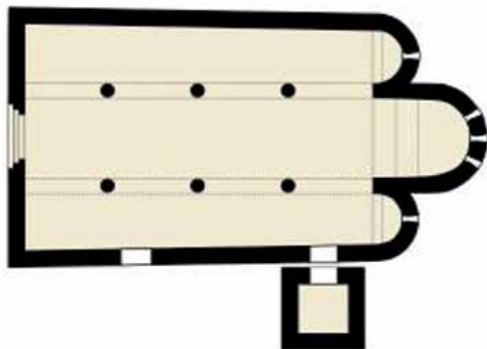
El cristianisme –sense el qual no podem entendre gairebé res de l’art romànic– havia estat una religió perseguida a l’època romana fins a principis del segle IV. Però els cristians cada cop eren més nombrosos fins que, al 313, l’emperador Constantí els va permetre el culte públic. En aquest moment, la basílica civil romana, que havia estat un recinte per fer-hi judicis, esdevé l’espai òptim per a la litúrgia cristiana. És la basílica civil, un edifici allargat amb un espai interior disposat en tres naus –o corredors– separats amb columnes fent que la nau central sigui de major alçada que les dues naus laterals. Ara, doncs, serà un edifici religiós que tindrà una gran influència en el futur. És conegut també com a església de planta basilical. Coneixerem dos models més d’església cristiana, la de planta de creu llatina que s’estendrà per occident, i la de planta de creu grega que predomina a orient. Això vindrà molt determinat pel fet que, al 395, l’emperador Teodosi va dividir l’imperi romà en dos, i en mans dels seus fills. Arcadi com a emperador de la part oriental

que va perviure uns mil anys més a la caiguda de l’imperi romà d’occident; i Honori com a emperador de la part occidental que es va fragmentar, a la segona meitat del segle V, desapareixent com a unitat política i administrativa romana.

L’imperi romà viu una crisi al segle III dC que no farà altra cosa que anar en augment fins a fer-lo desaparèixer. Cada cop

costava més mantenir les fronteres de l’imperi davant la pressió dels anomenats pobles “bàrbars”. Entre els segles III i IV, els francs, aprofitant aquesta debilitat fronterera, penetren dins l’imperi travessant el riu Rin i devasten la Gàl·lia diverses vegades. L’emperador romà Julià signa, al 358, un tractat de pau amb els francs amb el qual els concedeix terres a la Gàl·lia. Una mica més d’un segle més endavant –a finals del V–, el rei franc Clodoveu I va aconseguir la unitat de tots els francs, adoptant el cristianisme com a religió pròpia.

Entre els segles IV i V, els visigots, procedents del món germànic del grup oriental, travessen el riu Danubi l’any 376 i entren a l’imperi romà. Arcadi, l’emperador romà d’orient, per tal d’allunyar-los, autoritza que vagin a instal·lar-se a Il·líria, al nord dels Balcans. Però després envaeixen Milà, on Honori, emperador romà d’occident, hi té la residència i, poc després, saquegen Roma l’any 410. Aquest saqueig té un valor simbòlic molt gran perquè es tracta de l’antiga i històrica capital de l’imperi. No gaire més tard, al 414, els visigots arriben a la Península Ibèrica per quedar-s’hi. Tres segles abans que l’Islam vingués, els visigots van aportar l’anomenat arc de ferradura, ja que hem de tenir present que provenien d’orient. Això explicaria la presència d’aquest tipus d’arc (no tan refinat, però, com en l’Islam) en esglésies anteriors a l’art romànic.

Planta basilical de 3 naus

Ben entrats al segle V, altres pobles germànics van entrant en el poc que quedava de l'imperi romà: ens referim als ostrogots que procedien del sud de l'actual Alemanya i nord dels Balcans i van entrar a la Península Itàlica; els bretons, que els trobem a Britània i Normandia; els hèruls, entre la Suècia actual i el riu Rin; els vàndals, que es van escampar pel centre d'Europa però van arribar a Roma, Còrsega i Sicília; els sueus, que abarcaven l'arc que va de Normandia, Burdeus i Galícia; i altres.

Finalment, l'any 476, cau definitivament l'imperi romà d'occident quan Odoacre, cabdill del hèruls, fa fora Ròmul Augustul -l'últim emperador- i es proclama rei de Roma. A orient, en canvi, Bizanci (antic imperi romà d'orient) perdurarà fins al 1453. Bizanci esdevé un territori homogeni governat per una sòlida teocràcia, fet que facilitarà la difusió del cristianisme i de l'art bizantí. A occident, en canvi, el territori es troba més fragmentat i, per tant, és més heterogeni, fent que la difusió cultural hagi de seguir altres vies, com ara el pelegrinatge.

Així doncs, aquells pobles vinguts del nord i de l'oest van adoptar el cristianisme ja que van tenir temps de romanitzar-se durant les acaballes de l'imperi. D'aquesta manera, per

Capella Palatina

exemple, van incorporar l'arc de mig punt, de gran tradició romana, als seus sistemes constructius. De fet, es pot dir que va desaparèixer la unitat política i administrativa de Roma, però no la seva tradició i, per això, ha arribat als nostres dies.

El nou cristianisme circula amb dificultat per occident, però, gràcies a la unitat dels francs anteriorment esmentada, apareix entre els anys 768 i 843 l'imperi Carolingi. Aquest nou Estat rendeix culte, per primer cop, a les relíquies dels màrtirs cristians i, aquest fet, és la causa que es multipliquin les esglésies i monestirs. La seva antiga capital, Aquisgrà, conserva avui dia la Capella Palatina, que és una església de planta octogonal centralitzada integrada al palau imperial com a mostra de l'arquitectura al servei de la teocràcia. El cristianisme, aquesta religió romana, troba per fi una cohesió política que l'enforteix. Aquest nou estat permet la fàcil difusió de coneixements constructius i culturals per tota la part central de l'Europa occidental, abarcant el que ara són els països de França, Alemanya, Bèlgica, Holanda, Luxemburg, nord d'Itàlia i el Pirineu català, concretament l'anomenada Marca Hispànica.

La Marca Hispànica s'havia creat amb la fina-

litat d'aturar les invasions musulmanes. Aquest poble va arribar a la Península l'any 711 i, al cap d'un any, arriben a terres catalanes. Uns deu o quinze anys després ja els trobem en territori franc (Narbona, Carcassona, Nîmes, Lió, Tolosa...), però no va ser fins al 732, a la batalla de Poitiers, que van ser aturats pels francs a les ordres de Carles Martell, l'avi de Carlemany.

A partir d'aquest moment comença la conquesta carolíngia, fent avançar la Marca Hispànica cap al sud, potenciant els comtats catalans. D'aquesta manera els reis francs i també Carlemany delegaven part del seu poder per tal de tenir un major control militar a la frontera amb el món islàmic. Aquest és l'origen dels comtes catalans en tant que "senyors dels castells". També ho anomenaven des del nord com a "camp dels senyors dels castells o castlans". És probable que aquest sigui l'origen del mot Catalunya.

Aquesta conquesta cap al sud havia arribat, a l'entorn de l'any 800, fins a la meitat del Pallars, a l'interior, i fins al Llobregat, al litoral. Però quedava la zona centre, és a dir, el Bages, Berguedà, etc., com una "terra de ningú" pendent de repoblar. Aquesta repoblació permetria que el territori fos més fàcil de defensar en cas d'atac enemic. Per tant, calia crear unes bones condicions perquè la terra fos treballada i habitada. Amb aquest repoblament, la Catalunya Vella quedava configurada i, al mateix temps, s'hi dibuixa un paisatge amb abundància de construccions romàniques. Un romànic que, al centre d'Europa, és de dimensions "catedralícies" i, en canvi, a casa nostra, està naixent petit i amb limitacions tècniques.

Ja que som a Catalunya, fem un repàs dels trets generals de l'evolució que hi ha tingut el

romànic i, en funció d'això, podríem distingir-ne tres etapes:

En una primera etapa, entre els segles IX i X, hi ha un desig d'emulació d'unes esglésies amb les altres. També un conformisme provocat, en part, per la satisfacció per haver superat un període convuls propi d'un país que havia nascut amb vocació fronterera i militar. Aquest conformisme també ha vingut determinat per l'escassetat de recursos tècnics de l'època.

Ens trobem a l'època de l'Abat Oliba, que és qui va ser l'introduïdor del romànic llombard a Catalunya. En aquest moment s'edifiquen les primitives construccions del Monestir de Ripoll, Santa Maria de Cuixà, Catedral de Vic, Sant Vicenç de Cardona, Santa Maria de Terrassa i Sant Quirze de Pedret. Totes aquestes construccions, fetes segons un model senzill i auster, amb carreus petits i irregulars on només hi destaquen les bandes llombardes i els arcs cecs com a elements decoratius exte-

Església de Santa Maria de Terrassa

riors. Totes aquestes esglésies i monestirs es troben a la Catalunya Vella.

La segona etapa la podem situar al segle XI i principis del XII. Es tracta d'un moment de plenitud en el qual s'incrementa en nombre de peregrins a través d'uns camins on, a més, hi circula comerç i noves tècniques constructives. Aquest fet modifica les construccions romàniques, fent que aparegui la girola i es perfeccioni el transepte.

Però aquesta plenitud arriba a Catalunya respecte a altres llocs de la Península. Les raons d'això podrien ser tres: en primer lloc, el romànic de la primera etapa havia arrelat molt; en segon lloc, Catalunya va restar una mica al marge de les gran rutes de peregrinatge, i, en tercer lloc, la Catalunya Vella encara era un territori dividit, més que no pas unit, pels diferents comtats. De fet, aquests diversos territoris catalans s'unifiquen en la casa comtal de Barcelona l'any 1111. Un exemple de tot plegat és que les esglésies de la Vall de Boí (del XII) s'estaven edificant amb un estil que en altres llocs hauria estat considerat arcaic. Cal pensar que vora París estava apareixent el gòtic. És l'època de les edificacions de Sant Joan de les Abadesses, Catedral de Girona, la Seu d'Urgell i Sant Cugat. Totes elles, a la Catalunya Vella, també.

La tercera etapa la situem a la segona meitat del segle XII. És un romànic tardà. S'està conquerint la Catalunya Nova, sobretot amb les

Absis de la catedral de Girona

conquestes de Balaguer, Lleida, Tortosa i Tarragona. S'implanta el Cister i, gràcies a això, tenim els monestirs de Poblet i Santes Creus que, ben aviat, acabaran sent d'estil gòtic. La Seu Vella de Lleida i les catedrals de Tarragona i Tortosa en són bons testimonis.

Tota aquesta herència històrica no només la trobem en el bon nombre d'esglésies i monestirs sinó també en la toponímia. És habitual trobar, a la Catalunya Vella, poblacions i altres indrets amb noms de sants o santes, de castell, entre altres. La causa d'això és que aquesta part del país és la que va estar més temps sota el domini de la Marca Hispànica i, per tant, es va cristianitzar més aviat que la Catalunya Nova, la qual va estar més temps sota control del Califat de Còrdova, on hi trobem topònims (a més de "sants" i "castell") que s'iniciaven amb Al- o Beni-.

La nostra més sincera felicitació a la Carme Sellés i Rusiñol, que actualment presideix l'entitat dels Amics de l'Art Romànic del Berguedà, i que el passat 14 de desembre de 2010, va rebre al Palau de la Generalitat i de mans del president de la Generalitat de Catalunya Sr. Josep Montilla, la Medalla del Turisme de Catalunya, en reconeixement a la seva tasca professional en la divulgació del patrimoni arquitectònic i industrial del Berguedà.

Enhorabona i moltes felicitats per aquest merescut reconeixement !!!

Parlem amb ...

Ignasi Perramon i Carrió

Per Maria Costa

Ignasi Perramon i Carrió és l'actual primer tinent d'alcalde i regidor de cultura i turisme de la ciutat de Manresa. Aquest manresà nascut el 1951 des de ben jove sempre ha estat vinculat a diferents moviments cívics i polítics com el moviment escolta, associacions de veïns o militant de diferents partits polítics de l'esquerra independentista. Després de més de 20 anys relacionat d'una manera o altra a l'Ajuntament de Manresa, Perramon ha anunciat que deixa el seu càrrec al finalitzar l'actual legislatura.

Després de tants anys dedicats a la política, quina valoració fa de la seva trajectòria política?

És veritat que han estat molts anys dedicats a la política, però en intensitats diferents. Dedicar-m'hi professionalment ho he fet en els últims anys. Des de ben jove, amb 20 anys, vaig viure la política clandestina, després vaig estar a l'Assemblea de Catalunya i a la de

Manresa. Vaig ser al primer Ajuntament democràtic, i he viscut, des del govern i des de l'oposició, una transformació molt important de la ciutat de Manresa. Ha estat una trajectòria llarga que m'ha permès participar i contribuir en la millora d'aspectes importants de la ciutat, proposant des de l'oposició o treballant des del govern. Sempre amb la voluntat de millorar la societat i les condicions de vida de la gent, afavorir la igualtat d'oportunitats de les persones i tenint clar que el país es construeix des dels ajuntaments. I, des de fa uns anys, ho faig des d'ERC perquè sóc d'esquerres i independentista.

Quina ha estat la satisfacció més gran durant de la seva dedicació a la política?

Quan jo vaig entrar a l'administració, l'Ajuntament tenia molt pocs serveis. Per exemple, no tenia serveis socials i hi havia un desgavell urbanístic notable. Una de les coses importants que es va fer per solucionar el problema va ser el Pla Urbanístic Municipal, per evitar que es fessin més disbarats i salvar alguns edificis emblemàtics de la ciutat, com "el Casino". Durant la meua trajectòria, una de les coses de les que em sento més satisfet és l'impuls donat a la revitalització del nucli antic a través del Pla Integral aprovat el 2001. Al llarg d'aquests deu anys s'ha produït una transformació molt gran del nucli antic de Manresa. Tot i això, encara queda molta feina per fer. És una cursa de fons. Necessitarem deu anys més per completar la feina. Aquest pla va acompanyat d'un conjunt de programes socials, dedicats a la infància, a la joventut...

per afavorir la cohesió i la plena integració a la ciutat i al barri d'infants, joves i les altres persones que viuen al centre històric.

Quin creu que és el paper de la cultura dins de la política?

La cultura és un factor de creixement, un espai de participació bàsic, suposa la igualtat d'oportunitats i un element d'identitat. A més, la cultura s'ha convertit en una activitat econòmica important i suposa el 5% del nivell econòmic a Europa. Considero la cultura com la quarta pota de l'estat del benestar, juntament amb l'educació, la sanitat i els serveis socials. Un dels grans reptes actuals és incorporar a la cultura i a la llengua catalana les persones d'origen estranger. I fer que, sense perdre el seu origen, es sentin ciutadans de Catalunya.

Quina és la situació del carrer del Balç de Manresa, un carrer medieval i amb elements des del segle XIV?

Des de la regidoria de cultura de l'Ajuntament hem procurat treballar per conservar i posar en valor el patrimoni de la ciutat. Un d'aquests projectes és situat al carrer del Balç de Manresa. En un espai de 400 m², s'hi instal·larà un centre d'interpretació que mostrarà com era la vida al país i a la ciutat en l'època de Pere III, amb projeccions, plafons explicatius, maquetes, i quin era el paper de Manresa... Una museïtzació molt atractiva i que serà tota una experiència i un atractiu turístic. Està previst que les obres finalitzin a finals de gener i esperem que a l'abril ja estigui acabat per poder-lo obrir al públic.

Quina és la política de subvencions per les entitats culturals de la ciutat?

En primer lloc m'agradaria recalcar la dismi-

nució de recursos que ha patit l'Ajuntament en general i també, és clar, la regidoria de cultura que, amb una disminució d'uns 800.000 euros, hem procurat optimitzar els recursos disponibles. Pel que fa a les subvencions, hi ha diferents criteris pels quals l'Ajuntament decideix atorgar una subvenció: per un encàrrec de ciutat, com pot ser la cavalcada de reis o la gestió del Kursaal; la subvenció d'activitats obertes a tota la ciutat; pel foment de les arts, el patrimoni, la cultura popular o la cultura de proximitat (organització de cursos o tallers als barris, centres cívics...).

Des del punt de vista de la regidoria de cultura, què representa tenir una entitat com els Amics de l'Art Romànic del Bages amb una història de 30 anys?

És una sort per Manresa. És molt important per la ciutat tenir entitats que donin valor al patrimoni arquitectònic i artístic de Manresa i el Bages, i que també expliquin la història. Al llarg de la vostra trajectòria heu donat a conèixer monuments, heu organitzat cursos i conferències donant una visió molt completa de la història i de l'art medieval. Heu fet una gran feina de difusió, i també de denúncia de monuments i esglésies que es trobaven descuidats.

Personalment, quines activitats de les que realitza l'entitat li semblen més interessants?

La veritat és que no he assistit a les bones excursions que veig explicades als butlletins, però sí que ho he fet a conferències. Si he d'escollir alguna de les activitats, considero que 'Música i Romànic' va aconseguir una molt bona sintonia entre l'entorn i la música, i un èxit de públic. Ha estat una manera diferent de gaudir del patrimoni romànic.

Com veu el futur, en general, de les entitats culturals de Manresa? És possible que acabin per desaparèixer?

Personalment, sí que els hi veig futur. S'ha de trobar el relat que interessi. En el cas vostre, procurar fer de la història una temàtica atractiva i amena. És evident, però, que per una entitat com els Amics de l'Art Romànic del Bages és molt més fàcil atraure gent adulta que no pas els joves. I s'ha de reconèixer que activitats com 'Música i Romànic' va provocar un canvi en el públic, era molt més variat. A alguns països d'Europa, el tipus d'entitats

com la vostra tenen molta força. El cas d'Escòcia és significatiu.

Com ja hem esmentat anteriorment, a finals d'aquesta legislatura deixa el seu càrrec a l'Ajuntament de Manresa. Quin és el seu projecte de futur? Tindrà una desvinculació total de l'esfera política municipal?

Quan vaig començar en política, la meua voluntat era transformar la societat. Ho vaig fer partint d'un temps sense llibertats i amb unes condicions socials i de treball molt dures, de l'opressió nacional, personal i social que es vivia llavors. És aquí on neix la meua voluntat de transformar la societat, i ho he intentat en l'àmbit municipal. Seguiré treballant per aquesta transformació des del meu temps lliure, i procurant també tenir més temps per mi. Jo sóc tècnic, un enginyer industrial dedicat a la informàtica. La meua previsió és reincorporar-me a la feina, de la que estic en excedència. Seguiré treballant pels meus ideals i per la transformació de la ciutat i de la societat, sense fer-ho com a polític professional.

Capçalera de l'església de Santa Lúcia, a Amos, Le Bugey, França.

Bon Nadal i Bones Festes

A BETLEM FOU NAT

*A Betlem fou nat
el Fill de Maria,
a Betlem fou nat
en una establa.*

*Amb tanta pobresa
així el Senyor
sense tenir tela
ni draps de cotó.*

*Els àngels del cel
li fan melodia
cantant veu d'ell
amb gran harmonia.*

Nadal 2010

**AMICS
DE L'ART
ROMÀNIC
DEL BAGES**

Viatge a Bretanya i Normandia

Agost de 1996

Carme Torras i Bacardit

I aquest any on anirem? ens pregunten els socis...

Després d'un ampli consens de la Junta Directiva, la nostra proposta va ser la Bretanya i la Normandia. I no vam tardar gaire a omplir l'autocar. Sens dubte, la decisió havia estat encertada. Un país força desconegut i amb moltes coses per descobrir...

Sortim d'hora, car tenim molts quilòmetres a fer, i ja ens hem fet la idea que el primer dia ens el passarem a l'autocar: Manresa, Perpinyà, Narbona, Cacassona, Bordeus, Nantes i Rennes. Sort, encara, que les autopistes permeten llargs desplaçaments, i només hem parat en un picnic per dinar (ja ens dúiem els entrepans) i hem fet alguna parada tècnica.

Arribem a Rennes pels volts de les 7 i, després d'acomodar-nos a l'hotel Ibis Center, encara ens queda temps i ganes de fer un tomb que ens permeti situar-nos en aquesta ciutat on hi passarem quatre nits. Des d'aquí, cada dia, farem excursions llançadora cap a l'interior de la Bretanya.

La primera de les sortides que tenim programada és a Carnac. Carnac és situada en el departament de Morhiban, en la costa meridional de la Bretanya, banyada per l'oceà Atlàntic. Tota la zona de Carnac és una regió rica en monuments megalítics que van ser construïts pels pobles bretons entre el 6000 i el 2000 aC.

Actualment, les llargues alineacions de menhirs estan protegides per unes reixes que

Una parada per dinar, i a estirar les cames

La zona de Carnac és rica en monuments megalítics

no deixen acostar-s'hi. Fins fa pocs anys, els turistes voltaven a l'entorn de les antigues pedres per fer-hi fotos: pujaven a sobre i descalçaven el terreny, fins al punt de fer perillar la seva integritat. No farem, ara, una descripció d'aquests monuments, ja que en el seu dia en va sortir un article al butlletí AAR núm. 106, pàg. 648, del qual n'és autor el nostre consoci Lluís Grifell, el qual en fa una detallada explicació.

La tarda la vam dedicar a fer una passejada turística en vaixell pel golf de Morhiban: una refrescant i deliciosa proposta que tots vam agrair.

Viatge a Bretanya i Normandia. Agost de 1996

El segon dia ens vam endinsar a la Bretanya profunda: Dinan, St. Thegonnec, Guimiliau, llocs on es respira la profunda religiositat d'aquesta zona, representada pels sorprenents recintes parroquials que són l'ànima de la Bretanya. Monuments religiosos únics en el món són "Els Calvaris Bretons", unes curioses i espectaculars representacions en pedra granítica de les escenes de la Passió de Crist.

Podeu trobar també un resum d'aquests monuments en el butlletí AAR, núm. 109, pàg. 716.

Al tercer dia d'estada a Rennes ja ens coneixem tota la part antiga de la població, especialment els carrers amb cases fetes d'entrants de fusta, la majoria reconstruïts, ja que van ser destruïts per un paorós incendi que va arrasar diverses illes d'aquestes construccions.

Però avui ens dirigim cap al nord de la Bretanya, per tal de visitar Dinan, Saint Malo i Mont Saint Michel.

El Mont Saint Michel és una illa rocosa situada al sud de la Normandia. Està localitzada a

Els Calvaris, monuments que mostren la religiositat del poble bretó

Rennes, ciutat antiga, important centre de difusió artística

Passejant per la zona de pas de Rouen

Viatge a Bretanya i Normandia. Agost de 1996

Dins l'església de Mont Saint Michel

Unes fotos amb Mont Saint Michel de fons

un quilòmetre escàs de la costa, a la desembocadura del riu Couesnon, prop d'Avranches.

Declarat Monument Històric el 1862, des del 1979 el Mont Saint Michel és a la llista del Patrimoni Mundial de la Humanitat de la UNESCO.

Les mares espectaculars de la badia van contribuir molt a fer del Mont Saint Michel una fortalesa inexpugnable. Durant segles, únicament era accessible per via terrestre en els moments de marea baixa, i, per via marítima, quan la marea era alta.

Actualment s'hi pot accedir en tot moment, gràcies a la carretera elevada que porta als peus de la roca.

Va ser abadia benedictina fins a l'any 1791, quan els monjos el van haver d'abandonar a causa de la Revolució Francesa, i van convertir el lloc en presó on hi van ser engarjolats 300 sacerdots que es van negar a acceptar la nova Constitució Civil. La presó va ser tançada l'any 1863 com a resposta a un decret reial.

Va ser una visita singular, un d'aquells llocs que, tot i que l'havíem vist infinitat de vegades

en fotos, al natural no deixa indiferent ningú, i la seva imatge serà una de les estrelles més memorables d'aquest viatge.

El quart dia, fem canvi d'hotel i ens desplaçem vers al nord, entrem de ple a la Normandia.

Descobrim les tristament cèlebres platges del Desembarcament dels aliats el dia D (5 de juny de 1944), durant la Segona Guerra Mundial: la punta d'Hoc, el pont artificial d'Arromanches i la visita al cementiri americà Omaha Beach. Indrets, tots, que evoquen el record d'una Guerra que va assolir la vella Europa. En sortir de visitar "El Memorial", a tots ens va envair el mateix sentiment: que mai més no es torni a repetir.

Com a penitència al perdó d'haver-se casat, malgrat la prohibició del papa, Guillem Duc, de Normandia, i Matilde de Flandes, la seva cosina, van fundar en el segle XII les dues abadies benedictines a la ciutat de Caen: l'Abadia dels Homes, o de Sant Esteve, i l'Abadia de les Dames, o de la Trinitat. Ambdues competeixen en esplendor i riquesa.

Visitem Bayeux, una ciutat més aviat petita,

Viatge a Bretanya i Normandia. Agost de 1996

El grup d'Amics de l'Art Romànic al cementiri americà de la Normandia

Abadia dels Homes, on s'hi guarda la tomba de Guillem el Conqueridor, rei d'Anglaterra

Seguint a la guia a la ciutat de Rennes

Abadia de les Dones, on hi reposen les restes de la reina Matilde

quieta, acollidora, dinàmica, amb carrers animats i plens de vida, on és un plaer passejar-hi. Però no hem vingut aquí només per conèixer la ciutat; el nostre interès és per visitar el museu on hi ha el cèlebre Tapís de Bayeux o de la reina Matilde.

Enviem altra vegada els lectors a un dels passats Butlletins on es fa referència a aquesta

Viatge a Bretanya i Normandia. Agost de 1996

Detall del Tapís de Bayeux o de la reina Matilde

peça única i d'un valor incalculable: és el butlletí núm. 105, pàg. 623.

Encara arribem fins a la monumental ciutat de Rouen, on visitem els seus principals monuments.

Iniciem el retorn: passem prop de París, però no hi entrem; de lluny, podem entreveure la Torre Eiffel. Deixem la gran ciutat per a una altra ocasió.

Ens parem a Chartres per visitar la Catedral, la joia del gòtic més important d'Europa. Cal seguir amb l'exercici de consultar l'article d'en Francesc Villegas sobre aquest monument i la famosa Mare de Déu que el presideix. El trobareu al butlletí núm. 108, pàg. 686.

Una altra parada de camí va ser per visitar l'Abadia de Saint Benoit sur Loire. Un monument excepcional del més acurat estil romànic on s'hi guarden les despulles de Sant Benet de Núrsia, fundador dels benedictins. El nostre malaguanyat expresident d'Amics de l'Art Romànic, Jordi Torres, en va fer, en el seu moment, una ressenya que trobareu al butlletí núm. 107, pàg. 658.

I seguint la tornada cap a casa passem per Orleans, pàtria de Joana d'Arc, on hi vam fer nit i vam visitar el monument que està dedicat a la cèlebre donzella d'Orleans. Al matí

Notre Dame de Chartres

reemprenem viatge vers Limoges, Cahors, Toulouse i pel túnel del Cadí arribem a Catalunya i acabem el periple per terres franceses.

Tornem carregats de fotos, bons records i una infinitat d'imatges que, de mica en mica, aniran formant part d'aquest bagatge cultural i d'amistats que formen part de la nostra història individual i col·lectiva.

Caminada pel Bages

19.09.10

Carme Torras i Bacardit

El passat dia 19 de setembre vam fer una sortida matinal a peu per la comarca. No hi ha res millor per conèixer el país i per fer petites incursions a la història com trepitjar a peu els camins més propers.

Així ho han entès els Amics de l'Art Romànic del Bages, ja que han respost massivament a la convocatòria de la Junta per visitar alguns dels edificis medievals de la rodalia.

Mig centener de persones, socis i amics, ens hem trobat a les 8 del matí a l'aparcament de Sant Fruitós. Un dia esplèndid ens permetrà recórrer el terreny amb placidesa i bona companyia.

Després de caminar una horeta, la primera parada ha estat a Sant Jaume d'Olzinelles.

En contemplar l'edifici, una sensació de frustració ens envaeix a tots, quina llàstima! És una petita església romànica del terme de Sant Fruitós de Bages, situada al costat del mas Olzinelles i a prop la carretera que va des de Santpedor a Torroella de Baix, i està completament abandonada.

Encara serien a temps de salvar-la, ja que té totes les parets i sostre sencer, i amb el valor afegit que conserva restes d'unes parets preromàniques. Però tant la propietat (és de propietat privada) com l'administració l'ha condemnat a l'abandó, la desídia, el pillatge, i no s'albira cap intent de recuperació. És una de les ventafocs del nostre patrimoni, condemnada a servir de tot: paller, corral, cova per a indigents i drogoaddictes. La vegetació que creix de manera salvatge s'ha apoderat de la zona, i

n'incrementa la deixadesa de tot l'entorn.

L'actual església rural de Sant Jaume d'Olzinelles va ser construïda a mitjans del segle XII sobre un temple preromànic. Està formada per una única nau amb volta de canó i absis semicircular. Al costat de l'absis actual encara hi ha la capçalera del temple preromànic. Pels anys 80 del segle passat encara conservava al centre de la capçalera una finestra monolítica, avui desapareguda.

Durant molts segles l'església va exercir de parròquia, fins gairebé el segle XX. Va ser abandonada l'any 1803, quan es va aixecar una nova església, prop del mas Bertran, al Pont de Cabrianes.

Amics de l'Art Romànic juntament amb el diari Regió 7, ja han publicat, darrerament, uns articles referents al Patrimoni en Perill, que fan menció a aquesta església. La comissió del Patrimoni segueix treballant en el tema.

Després d'esmorzar, continuem la nostra

Església de Sant Jaume d'Olzinelles

Caminada pel Bages 19.09.10

El grup davant l'església de Sant Jaume d'Olzinelles

Una visita a les restes de la Torre Chiverga

L'any 1990 la finestra de la capçalera preromànica de Sant Jaume encara hi era sencera. Actualment només hi ha un forat; la pedra monolítica ha desaparegut

caminada, travessant la carretera i entrant per un sender que porta a l'antic cementiri de Cabrianes.

Molt a prop del cementiri hi trobem situada dalt d'un turonet l'anomenada Torre Chiverga, més ben dit unes escasses restes i cobertes de vegetació. Aquesta torre, que apareixia en la documentació, va ser situada on comença la delimitació de l'antic terme de Manresa del 1020. Un grup d'arqueòlegs dirigit per l'Albert Benet l'any 1984 hi va fer una intervenció a petició de l'Ajuntament de Sallent, arribant a la conclusió que la major part de les restes corresponen a una casa del segle XIV, i

sols un mur interior sembla correspondre a una construcció anterior a la casa i que podria ser la torre del segle XI, que apareix citada en una donació, del 1073, a Santa Cecília de Montserrat d'un mas situat al terme de Sallent, junt a la torre de la difunta Chiverga (fet que suposa que el nom li ve donat per ser propietat d'una dona dita Chiverga).

Bé, poca cosa se'n pot deduir de tan escasses restes, però sempre és un motiu de satisfacció poder coordinar, en un moment donat, les dues fonts principals que tenim per conèixer la nostra història: els documents i les restes arqueològiques.

I encara el matí va donar per fer una altra visita que no estava prevista. Els companys de Sant Fruitós ens van guiar fins al lloc on encara hi ha restes de l'església de Sant Genís de la Vall dels Horts, una antiga parròquia del Bages d'origen romànic, situada al mig d'una esplanada, lloc d'encreuament de camins i on, probablement, en època medieval hi havia localitzat un mercat rural on hi acudia gent dels municipis veïns.

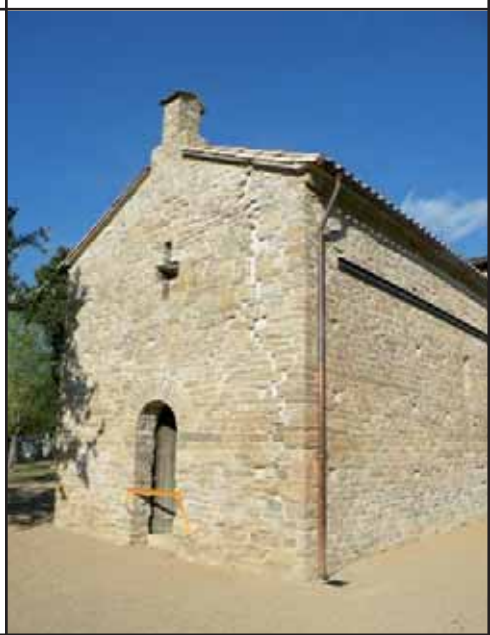
Un matí ben aprofitat, que ens ha deixat un bon regust amb ganes de repetir.

Recuperació i restauració de l'església de Santa Maria de Matadars (o del Marquet)

22.09.10

Josep Moya i Plana

Fotografies: Pere Anton Bellorbí

Santa Maria de Matadars

El Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació ha procedit en els darrers anys a una actuació que tenia per objecte la restauració de l'església de Santa Maria de Matadars i l'ordenació del seu entorn, atès que presenta un estat de conservació lamentable. Aquesta actuació va ésser possible, després de nombroses peripècies, gràcies a la cessió dels actuals propietaris continguda en un Conveni d'ús temporal, signat amb l'Ajuntament del Pont de Vilomara i la pròpia Diputació de

Barcelona.

Aquest procés, continuació de l'iniciat ja l'any 1934 per la mateixa Diputació dirigit per l'arquitecte Sr. Jeroni Martorell, va tenir una llarga sèrie de vicissituds, fins arribar a la darrera data d'inauguració del 22 de setembre del 2010. En algunes d'elles hi va participar la nostra Entitat, els AARB, tals com un primer estudi del seu estat constructiu, un aixecament de plànols en col·laboració amb la UPC, diverses visites de la nostra Comissió de Patrimoni, un acte reivindicatiu davant els mitjans de comunicació comarcals i, finalment, l'assistència de la nostra Junta a la signatura del Conveni abans esmentat.

L'acte inaugural del 22 de setembre d'enguany va tenir una important assistència, tant del públic comarcal i local com de les autoritats i tècnics de la Diputació de Barcelona.

L'aspecte final de l'església i el seu entorn immediat ha resultat molt satisfactori i posa una vegada més de manifest que tant el mètode de treball utilitzat pel servei de Patrimoni Arquitectònic Local com la seva execució material permeten obtenir uns excel·lents resultats.

Per part de la nostra Entitat hem de felicitar-nos i encoratjar-nos, tot expressant la nostra satisfacció pel "salvament" d'un Patrimoni que ens és tan proper. Al mateix temps cal destacar la importància de la pressió social en

CRÒNICA D'ACTIVITATS

Recuperació i restauració de l'església de Santa Maria de Matadars (o del Marquet). 22.09.10

la recuperació del Patrimoni en perill i assenyalat que, si no hi ha bona difusió ni augment del coneixement general del seu estat, és impossible obtenir el convenciment general dels ciutadans de la importància que té aquest

Patrimoni. Tot això ha permès arribar feliçment a un resultat final tan engrescador com ha estat la recuperació i restauració de la millor mostra del preromànic de la nostra comarca del Bages, l'església de Santa Maria de Matadars.

Tota la informació a <http://www.aarb.cat/>
Nou correu electrònic aarbages@gmail.com

Visita dels AARB al Museu Comarcal de Manresa

02.10.10

Francesc Gasol i Pujol

El Museu Comarcal de Manresa, com la majoria de museus, no només té un fons patrimonial de cara al públic, sinó també un fons que podríem anomenar “ocult”, és a dir, que no es troba encara exposat. Aquesta part del patrimoni museístic està en un procés de classificació, catalogació, restauració, etc., prou laboriosos. Tenir coneixement de tot això va ser l'objectiu de la visita que els AARB vam realitzar, en dos grups d'unes quinze persones cadascun, a aquest històric museu manresà.

Volem donar les gràcies al director del Museu, Francesc Vilà, per les seves explicacions, així com a tot l'equip de treball del Museu Comarcal de Manresa, esmentant també les explicacions de la restauradora Maria Vila. És convenient recordar que tots plegats fan una tasca cabdal de recuperació i difusió d'una part important de la Història de Manresa i del Bages. Una tasca amb la qual els AARB també ens hi identifiquem.

Aquest patrimoni que encara és ocult i, per tant, en procés de recuperació, el podríem dividir, a gran trets, en dues parts: la primera correspondria a les nombroses restes, en pedra, de les esglésies malauradament enderrocades durant la Guerra Civil. Hi trobem carreus, claus de volta, fragments de pilars i columnes, capitells, etc. del Carme, Sant Pere Màrtir, Sant Miquel...; una veritable llàstima. Però, almenys, el museu és el millor lloc on poder estar per ser donats a conèixer. La sego-

na part, podríem afirmar que es tracta d'objectes dels segles XVII i XVIII, també salvats molts d'ells dels estralls de la guerra.

Un cop visitada tota aquesta part del museu, vam passar a les sales on es troba tota l'exposició permanent del Museu Comarcal. Començarem per la secció d'Arqueologia que, en aquest cas, va des del neolític fins a l'època visigòtica. Són el resultat de les excavacions que s'han fet a la comarca del Bages des de principis del segle XX. Seguidament vam passar a la secció d'art medieval on la ceràmica dita “manresana” ocupa un lloc destacat, sense oblidar les pintures de l'època, algunes d'elles d'estil renaixentista, fent pont amb la següent secció del museu: el barroc. Aquí hi trobem una excepcional col·lecció de talla daurada i policromada realitzades en els tallers manresans per nissagues d'artistes que, des de Manresa, van estendre la seva producció. Parlem dels Grau, dels Generes, d'en Josep Sunyer, Josep Padró, etc. La producció barroca manresana va tenir un gran prestigi al nostre país.

Un cop feta la visita sense oblidar que hi ha altres seccions interessants com la de geologia, la col·lecció Mestres Cabanes, i altres obres del segle XX on hi destaca en Josep Dalmau, vam acomiadar-nos dels nostres guies agraint-los la seva dedicació i les respostes a les nostres preguntes. Sens dubte, vam marxar-ne satisfets i conscients que havíem après més de la nostra Història.

Tardes als Carlins. Francesc Comas. "Els noms dels carrers de Manresa"

15.10.10

*Francesc Gasol i Pujol
Fotografies: Josep Llobet*

En Francesc Comas, historiador prou conegut, ens va parlar de l'origen dels noms dels carrers de Manresa. Va fer-ho seguint un ordre, segons la tipologia de carrers i places, ja que la causa d'això és que no es pot parlar de tots els carrers, un per un, perquè n'hi ha una mica més de cinc-cents en tota la ciutat. La seva conferència va despertar un gran interès per part dels assistents gràcies al seu bon ofici.

L'acte, en el que van assistir-hi una cinquantena de persones, va tenir un to marcadament entranyable a causa dels records que ens evocuen els carrers d'una ciutat i els seus barris a tots plegats. En aquest sentit, els noms populars dels carrers estan més en la memòria de la gent que no pas els noms instaurats. Hi ha carrers que tenen, o tenien, noms d'oficis i d'altres activitats més lúdiques; altres que provenien del nom de l'amo d'aquells antics terrenys abans de ser urbanitzats. Alguns noms fan referència a l'orografia del terreny,

sempre complicat a la nostra ciutat, i altres noms corresponen a velles finques ja desaparegudes; també hi ha noms de sants o santes, normalment per la presència d'una església existent o ja no i, finalment, carrers que responen al nom del vell camí que havien sigut, i que ens conduïa cap a l'antic portal de muralla corresponent. I ja que parlem de la muralla, cal recordar l'ample vial urbanitzat sobre el vell traçat de les darreres muralles abans de ser enderrocades.

Un cop superada la ciutat emmurallada, nous carrers i avingudes van configurar la nova ciutat de Manresa. Alguns d'aquests noms, ja sigui perquè corresponen a antics ravals o velles carreteres, mantenen els seus noms històrics, i altres han anat sent batejats seguint les ideologies, règims, esdeveniments o modes de les diverses etapes de la nostra recent història viscuda. Tenir-ne coneixement no només serveix per conèixer Manresa, sinó també el nostre país.

NOVA PÀGINA WEB

Us informem que des de ja fa un temps el nostre soci Eduard Llobet està treballant, en col·laboració amb altres socis dels AARB, en el nou disseny i actualització de la nova pàgina web de la nostra entitat. Us volem fer saber que actualment la nova pàgina web ja està en ple funcionament, i a poc a poc hi anirem afegint molta més informació.

Volem destacar les noves característiques de la nova pàgina:

- Disposem de molt més espai, per tal de poder-hi penjar molt més material, fotos de sortides, viatges, vídeos, publicacions, etc.
- Un disseny molt agradable que ens permetrà navegar-hi amb més agilitat.
- Disposem de nous comptes de correu electrònic per a les diferents comissions.
- Tindrem a l'agenda actualitzat el calendari "Google", per tal d'encabir-hi les nostres activitats i també les activitats més importants d'altres entitats afins a la nostra.
- Ens permetrà la descàrrega dels últims butlletins en format pdf i també ens permetrà cercar un article o un autor d'un article de tots els butlletins editats.
- Hem aconseguit obtenir l'extensió .cat, que ve a significar el compromís que la nostra entitat té amb el nostre país i amb la nostra

cultura catalana. També hem aconseguit el nom de les nostres inicials, aarb, cosa que suposa un nom fàcil de recordar. Per tant, entrar-hi és molt senzill: cliqueu www.aarb.cat i ja haureu entrat a la pàgina web oficial dels Amics de l'Art Romànic del Bages.

- La pàgina té un sistema automatitzat de traducció, al castellà, a l'anglès i al francès, i es pot traduir a qualsevol idioma.
- Disposarem d'un espai destinat a la publicitat.
- Actualització permanent de les nostres activitats en tot moment.
- També, i per tal de poder-hi posar més informació, material, fotos, segurament us demanarem la vostra col·laboració puntual en alguns moments.
- Està previst incloure-hi en un futur proper nou material referent al patrimoni romànic del Bages, i altre material referent a les activitats històriques de la nostra entitat. Ja us n'anirem informant.

ACTIVITATS

Sortida - Diumenge 21 de novembre

OLÈRDOLA, ESGLÉSIA DE MOJA I VILAFRANCA DEL PENEDÈS

Lloc de sortida:
Sortida a les 8 h. del
matí de la plaça
Infants de Manresa

Programa:

10 h
Visita guiada al
conjunt d'Olèrdola.

12.30 h
Visita guiada a
l'església romànica de
Moja.

13.30 h
Dinar

16 h
Ruta medieval guiada
per Vilafranca del
Penedès.

Inscripcions:
Viatges Masanés de
Manresa. Per als socis
dels AARB a partir del
2 de novembre, i per
als no socis a partir
del 5 de novembre.

Tardes dels Carlins - Divendres 17 de desembre

LES TARDES DELS CARLINS

Dia i hora:
Divendres, 17 de
desembre a les 19 h.

**Ponents i
conferència:**
Quim Aloy, Jordi
Basiana i Pere Gasol,
historiadors
“Les nostres recerques
per diferents arxius. La
Guerra Civil”.

Lloc:
Local dels AARB. Sala
d'Actes dels Carlins.

Sortida matinal - Diumenge 12 de desembre

ESMORZAR DE NADAL I VISITA A LA CRIPTA I L'ESGLÉSIA DE SANT ANDREU D'ORISTÀ I AL MUSEU DE LA TERRISSA

Lloc de sortida:
Plaça Infants, 8.30 h,
en autocar.

En aquesta sortida està
previst fer la
tradicional celebració
del Nadal de la nostra
entitat fent un bon
esmorzar en un restau-
rant prop d'Oristà.

Tot seguit visitarem la
cripta i l'església de
Sant Andreu d'Oristà,
i el Museu de la Terris-
sa, tornant a Manresa
al migdia.

Inscripcions:
Viatges Masanés. Per
als socis dels AARB a
partir del dilluns 29 de
novembre, i per als no
socis a partir del dime-
cres 1 de desembre.

El preu de la sortida
inclou autocar, l'es-
morzar i la visita a la
cripta i l'església de
Sant Andreu d'Oristà i
al Museu de la Terrissa.

Tota la informació a
<http://www.aarb.cat/>

Nou correu electrònic
aarbages@gmail.com

“Conquesta i Repoblament i a la Catalunya Medieval”

Divendres 12 de novembre de 2010

“Els camins dels repobladors de les marques dels comtats d’Osona-Manresa i Barcelona als segles X-XI”.

Conferència a càrrec d’en Joan Salvadó i Montoriol, doctor en Història Medieval per la Universitat de Barcelona.

Divendres 19 de novembre de 2010

“El repoblament a Manresa i el Bages als segles IX i X”

Conferència a càrrec d’en Marc Torras i Serra, llicenciat en Història medieval i director de l’Arxiu Comarcal del Bages.

Dijous 25 de novembre de 2010

“Sant Benet de Bages pels volts de l’any 1000”

Conferència a càrrec d’Irene Brugués i Massot, llicenciada en Història i arxiviera del Museu d’Història de Catalunya i del monestir de Sant Daniel de Girona.

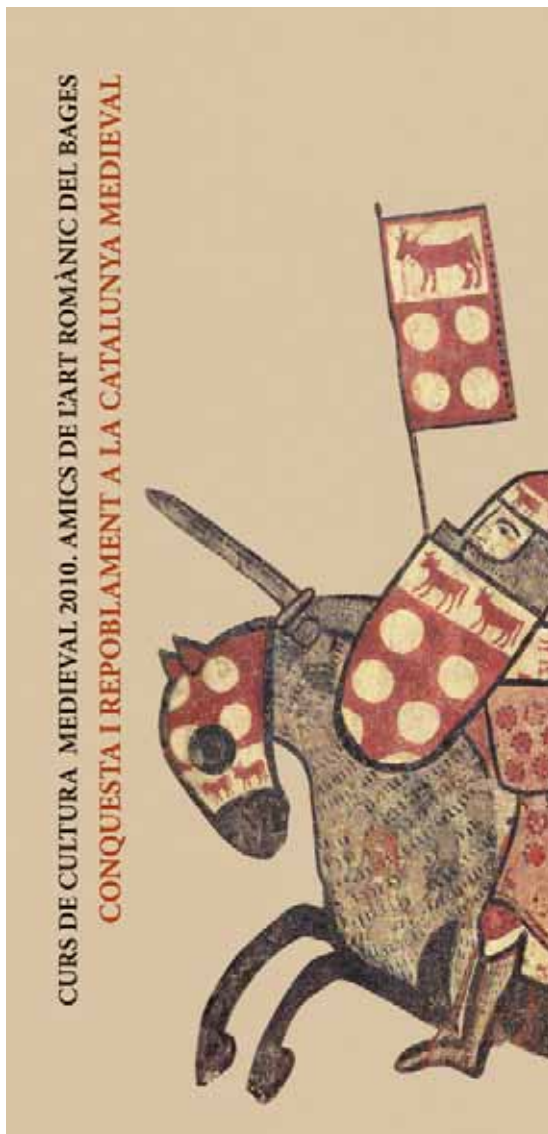
Divendres 3 de desembre de 2010

“Frontera, (re)població i art a la Catalunya medieval”.

Conferència a càrrec de Montse Barniol i López, llicenciada en Història de l’Art.

Lloc i hora

Totes les conferències seran a les 20 h i tindran lloc a l’Auditori de la Fundació Caixa Manresa, Plana de l’Om, 5, de Manresa.

OBERT A TOTHOM

Els interessats en col·laborar amb la junta d'Amics de l'Art Romànic del Bages us podeu posar en contacte amb qualsevol de les persones de l'actual junta.

SARRIÓ e-mail: sarrio@sarrio.net
Saclosa, 21. MANRESA. Tel. 93 872 79 98

viatges masanés
G.C.M.D. 187
MANRESA manresa@viatgesmasanes.com
Borr, 6 - Tel. 93 872 48 88
MANRESA borrvi@viatgesmasanes.com
Mn. Jacint Verdagues, 30-32 - Tel. 93 878 41 41
ESPARREQUERA esparrequera@viatgesmasanes.com
Taquígraf Garriga, 4 - Tel. 93 777 70 71
Més informació a la web www.viatgesmasanes.com

márquez

Muralla del Carme, 10-12 - 08240 Manresa
Tel. 93 872 26 44 - Fax 93 872 15 49
www.e-marquez.com

Grifell Pons
alumínis - accessoris - maquinària

Tel. 93 876 11 51
www.grifellpons.com
info@grifellpons.com

AMICS
DE L'ART
ROMÀNIC
DEL BAGES